

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **S. T.**, bývajúcej v K., proti žalovanému **Ing. J. T.**, bývajúcemu v Ž., zastúpenému JUDr. T. V., advokátkou so sídlom v K., **o zvýšenie výživného**, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp.zn. 16 C 46/2011, o dovolaní odporcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 26. septembra 2012 sp.zn. 8 CoP 74/2012 takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 26. septembra 2012 sp.zn. 8 CoP 74/2012 v zmeňujúcom výroku a v súvisiacom výroku o trovách odvolacieho konania **z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

Vo zvyšku dovolanie **o d m i e t a**.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice II (ďalej len „súd prvého stupňa“ alebo „prvostupňový súd“) rozsudkom z 9. januára 2012 č.k. 16 C 46/2011-90 zmenil rozsudok Okresného súdu Košice II č.k. 43 C 10/2005-31 vo výroku o výživnom tak, že uložil žalovanému povinnosť prispievať na výživu žalobkyne sumu 660 EUR mesačne od 1. apríla 2011 do budúca, vždy do 15. dňa príslušného mesiaca vopred k jej rukám. Zároveň rozhodol, že zmeškané výživné za dobu od 1. apríla 2011 do 31. januára 2012 vo výške 6 600 EUR povoľuje žalovanému splácať v pravidelných mesačných splátkach po 340 EUR popri bežnom výživnom, a to od právoplatnosti rozsudku až do úplného zaplatenia. V prevyšujúcej časti žalobu o zvýšenie výživného zamietol a rozhodol aj o povinnosti žalovaného zaplatiť žalobkyni náhradu trov konania 1 299,68 EUR do troch dní od právoplatnosti rozsudku.

Krajský súd v Košiciach ako súd odvolací (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovaného rozsudkom z 26. septembra 2012 sp.zn. 8 CoP 74/2012 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo výrokoch o zvýšení výživného a o trovách prvostupňového konania. Vo výroku o dlžnom (zmeškanom) výživnom a spôsobe jeho zaplatenia prvostupňový rozsudok zmenil tak, že uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni dlžné výživné za dobu od 1. apríla 2011 do 31. januára 2012 vo výške 3 280,70 EUR do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Napokon rozhodol aj o povinnosti žalovaného zaplatiť žalobkyni náhradu trov odvolacieho konania 866,82 EUR na účet jej právnej zástupkyne do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Potvrdenie prvostupňového rozsudku vo výroku o zvýšení výživného odôvodnil správnosťou skutkových i právnych záverov súdu prvého stupňa v tejto časti. Zmenu výroku o dlžnom výživnom a spôsobe jeho zaplatenia odôvodnil tým, že žalovaný v čase od 1. apríla 2011 do 31. januára 2012 platil na výživu po 331,90 EUR mesačne, preto dlžné výživné bolo potrebné určiť ako rozdiel medzi zvýšeným výživným a riadne plateným doterajším výživným, a že s ohľadom na pomery žalovaného, výšku dlhu na výživnom a charakter predmetu konania, by nebolo spravodlivé priznať mu výhodu splátok.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný. Žiadal, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil odňatím možnosti konať pred súdom, ktoré malo spočívať v tom, že mu neboli doručené vyjadrenia žalobkyne k jeho odvolaniu, že odvolací súd na prejednanie odvolania nenariadil pojednávanie a že zmenil prvostupňový rozsudok aj v časti splátok dlžného výživného tak, že mu ich nepovolil, hoci žalobkyňa sa proti tomuto výroku neodvolala.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou osobou (účastníkom konania) v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, bez nariadenia pojednávania (§ 243a ods. 1 veta za bodkočiarkou O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je čiastočne dôvodné.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Občiansky súdny poriadok upravuje prípustnosť dovolania proti rozsudku odvolacieho súdu v ustanoveniach § 237 a § 238.

Prípustnosť dovolania podľa § 238 O.s.p. v predmetnej veci neprichádzala do úvahy. Uvedené ustanovenie v odsekoch 1 až 3 pripúšťa dovolanie proti zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu a za určitých podmienok aj proti potvrdzujúcemu rozsudku. V zmysle odseku 4 tohto ustanovenia však dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených Zákonom o rodine, ibaže ide o rozsudok o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

V preskúmvanej veci boli predmetom konania práva a povinnosti vyplývajúce z právneho vzťahu upraveného Zákonom o rodine (vyživovacia povinnosť žalovaného k žalobkyni – jeho plnoletej dcére), nešlo však o obmedzenie alebo pozbavenie rodičovských práv a povinností alebo o pozastavenie ich výkonu, ani o priznanie rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, ani o určenie alebo zapretie rodičovstva a ani o osvojenie. Prípustnosť dovolania podľa uvedeného ustanovenia bola preto vylúčená.

Aj vo veciach upravených Zákonom o rodine (v ktorých je prípustnosť dovolania v zmysle § 238 ods. 4 O.s.p. vylúčená), je však dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu prípustné (a súčasne dôvodné) vtedy, ak je konanie postihnuté vadami taxatívne uvedenými v § 237 O.s.p., ktoré spôsobujú tzv. zmätočnosť rozhodnutia odvolacieho súdu. K týmto vadám prihliada dovolací súd – ak je dovolanie podané včas a na to oprávneným subjektom – z úradnej povinnosti (§ 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.). V prejednávannej veci je daná existencia takejto vady, a to vada vyplývajúca z ustanovenia § 237 písm. f) O.s.p. Touto vadou je postihnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v časti o nepovolení splátok dlžného výživného žalovanému.

Podľa ustanovenia § 237 písm. f) O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok

dáva (napr. právo na doplnenie alebo opravu nesprávneho, neúplného alebo nezrozumiteľného podania, právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k vykonaným dôkazom, vykonávať svoje práva a povinnosti prostredníctvom zvoleného zástupcu, právo na presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia, právo na preskúmanie rozhodnutia v inštančnom postupe na základe riadnych alebo aj mimoriadnych opravných prostriedkov a pod.).

Podľa názoru dovolacieho súdu procesným právom účastníka konania je i právo, aby, okrem výnimiek stanovených zákonom, sa rozhodnutím o ním podanom odvolaní nezhoršilo jeho právne postavenie. Z ustanovenia § 212 ods. 1 O.s.p. možno totiž vyvodiť veľmi významný účinok odvolania, ktorým je zákaz zmeny k horšiemu (zákaz *reformatio in peius*). V zmysle tohto ustanovenia je súd rozhodujúci o odvolaní rozsahom a dôvodmi odvolania viazaný. Môže teda preskúmať vec len v medziach, v ktorých sa odvolateľ domáha preskúmania rozhodnutia. Týmto rozsahom nie je viazaný len v taxatívne vymedzených prípadoch uvedených v § 212 ods. 2 O.s.p. Podstatou zákazu *reformatio in peius* je to, že súd rozhodujúci o odvolaní zásadne nie je oprávnený zmeniť rozhodnutie v neprospech účastníka, ktorý podal odvolanie, a v prospech účastníka, ktorý odvolanie nepodal (por. J. Mazák, *Základy občianskeho procesného práva*, druhé vydanie, Bratislava: Vydavateľstvo právnickej literatúry IURA EDITION, spol. s r.o., rok 2004, str. 381, a tiež Vlastimil Handl – Jozef Rubeš a kol., *Občianský soudní řád – komentář*, II. diel, Praha: Nakladatelství Panorama, rok 1985, str. 70). Zákaz *reformatio in peius* má povahu jednej zo základných zásad občianskeho súdneho konania. Posúdenie, či táto zásada bola v odvolacom konaní rešpektovaná, závisí od konkrétnych okolností každej veci, pričom rozhodujúce je porovnanie stavu nastoleného prvostupňovým rozhodnutím so stavom po vydaní dovolacieho rozhodnutia.

V prejednávanej veci súd prvého stupňa povolil žalovanému zaplatenie dlžného výživného v splátkach, čo z povahy veci možno považovať za výhodu pre žalovaného a nevýhodu pre žalobkyňu. Žalobkyňa proti takémuto spôsobu zaplatenia dlžného výživného odvolanie nepodala. Ak odvolací súd dospel k záveru, že súd prvého stupňa správne zvýšil rozsah vyživovacej povinnosti žalovaného, len nesprávne vyčíslil dlžné výživné v neprospech žalovaného, bol oprávnený zmeniť prvostupňový rozsudok v časti výšky dlžného výživného znížením jeho rozsahu. S prihliadnutím na ním ustálenú výšku dlžného výživného však nebol oprávnený zmeniť ho aj v časti týkajúcej povolenia žalovanému zaplatiť dlžnú sumu v splátkach, pretože tým zjavne, v rozpore so zásadou zákazu *reformatio in peius*, zhoršil

postavenie žalovaného, a naopak zlepšil postavenie žalobkyne, hoci tá odvolanie nepodala. Žalovaný sa rozsudkom odvolacieho súdu, pokiaľ ide o možnosť plnenia v splátkach, dostal do horšej pozície, než v ktorej by bol, ak by odvolanie nepodal. K porušeniu uvedeného zákazu by nedošlo len v prípade, ak by odvolací súd znížil dlžné výživné na takú sumu, pri ktorej by povolenie splátok vo výške určenej súdom prvého stupňa už nemalo zmysel. O taký prípad však v danej veci nešlo, keďže je zrejmé, že aj pri dlžnom výživnom 3 280,70 EUR povolenie zaplataenia tejto sumy v splátkach po 340 EUR mesačne si zachováva svoju funkciu a je výhodou, ktorá pri nedostatku odvolania žalobkyne má zostať žalovanému zachovaná. Dovolací súd preto rozsudok odvolacieho súdu v zmeňujúcom výroku o dlžnom výživnom a o spôsobe jeho zaplataenia, ako aj v súvisiacom výroku o trovách odvolacieho konania, zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Dovolanie žalovaného však nebolo prípustné, a teda ani dôvodné v časti, v ktorej smerovalo proti potvrdzujúcemu výroku prvostupňového súdu. V tejto časti nebolo konanie pred odvolacím súdom postihnuté vadou spočívajúcou v odňatí možnosti žalovanému konať pred súdom.

Nedôvodnou bola totiž námietka žalovaného o odňatí tejto možnosti tým, že mu neboli doručené vyjadrenia žalobkyne k odvolaniu. Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 209a ukladá súdu prvého stupňa povinnosť doručiť ostatným účastníkom odvolanie s výzvou na možnosť sa k nemu vyjadriť, neukladá však povinnosť doručiť ostatným účastníkom aj prípadné vyjadrenie k odvolaniu. Napriek absencii takéhoto výslovného zákonného príkazu by nedoručenie vyjadrenia k odvolaniu mohlo byť za určitých okolností porušením princípu „rovnosti zbraní“ v konaní. O takýto prípad by išlo vtedy, ak by vyjadrenie k odvolaniu malo alebo mohlo mať zásadný vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu. V prejednávanej veci takáto situácia nenastala. Vyjadrenie žalobkyne k odvolaniu bolo totiž v podstate len konštatovaním správnosti rozsudku súdu prvého stupňa a jeho skutkových a právnych záverov vo vzťahu k odvolacím námietkam. Z odôvodnenia odvolacieho rozsudku nevyplýva, že by odvolací súd k prijatiu jeho záverov viedlo vyjadrenie žalobkyne k odvolaniu žalovaného. Naopak je z neho zrejmé, že odvolací súd sa stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdu prvého stupňa poukazujúc zároveň na to, že so všetkými v odvolaní namietanými skutočnosťami sa dostatočne vysporiadal už tento súd.

Za opodstatnenú nebolo možné považovať ani dovoláciu námietku žalovaného o odňatí možnosti konať pred odvolacím súdom tým, že odvolanie bolo prejednané bez nariadenia pojednávania. V zmysle ustanovenia § 214 ods. 2 O.s.p. v znení platnom v čase rozhodovania, odvolací súd môže o odvolaní rozhodnúť aj bez nariadenia pojednávania, ak nejde o niektorý z prípadov uvedených v odseku 1 tohto ustanovenia, t.j. ak nejde o prípad, kedy je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie (táto okolnosť závisí od úvahy odvolacieho súdu), alebo ide o konanie vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania alebo ak to vyžaduje dôležitý verejný záujem. Pretože v preskúmvanej veci nešlo o žiaden z prípadov vyplývajúcich z § 214 ods. 1 O.s.p., odvolací súd bol oprávnený podľa odseku 2 tohto ustanovenia rozhodnúť o odvolaní bez nariadenia pojednávania.

Podľa názoru dovolacieho súdu rozsudok odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvého stupňa spĺňa v potvrdzujúcom výroku aj požiadavky na riadne a presvedčivé odôvodnenie v zmysle § 157 ods. 2 O.s.p., keďže ním bola daná odpoveď na všetky podstatné otázky a námietky týkajúce sa jednak procesného postupu súdu a jednak skutkového a právneho posúdenia veci v tejto časti.

So zreteľom na uvedené dovolací súd dovolanie žalovaného vo zvyšku ako neprípustné odmietol (§ 218 ods. 1 písm. c/ v spojení s § 243b ods. 5 O.s.p.).

Keďže z dôvodu čiastočného zrušenia rozsudku odvolacieho súdu sa vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie, rozhodne odvolací súd znovu aj o trovách odvolacieho konania vrátane trov dovolacieho konania.

Toto uznesenie bolo prijaté senátom pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 10. apríla 2013

JUDr. Rudolf Č i r ě, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Dagmar Falbová

B – „Procesným právom účastníka konania je i právo, aby, okrem výnimiek stanovených zákonom, sa rozhodnutím o ním podanom odvolaní nezhoršilo jeho právne postavenie (zákaz reformatio in peius).“